

Vainojen aikaa oli käytössä salaisia symboleja, joilla kristityt saattoivat tunnistaa toisia.

SYNTY JA VARHAISVAIHEET

1.1 // Jeesus // Nasaretilainen laho // alkuseurakunta // Paavali // vainot // marttyyrit // mysteeriuskonnot // keisari Konstantinus // valtionuskonto //

KRISTINUSKON SYNTYMINEN ja kristillisen identiteetin rakentuminen oli pitkä ja monimuotoinen tapahtumasarja. Rooma oli miehittänyt Palestiinan alueen ennen ajanlaskumme alkua, joten kristinuskon varhaisvaiheet ovat vahvasti sidoksissa imperiumiin ja sen politiikkaan. Lähtökohteisesti valtakunnassa suvaittiin eri kulttuureja ja uskontoja, kunhan niitä ei katsoitu uhaksi valtaajaväelle.

Kristinuskko oli aluksi juutalaisuuden sisällä vaikuttava liike, **Nasaretilainen laho**. Jeesus itse oli juutalainen, joka toisalta liitti opetuksensa selkeästi oman perintönsä ja toisaalta esitti siitä radikaaleja tulkintoja. Myös kaikki varhaiset Jeesuksen seuraajat opetuslapsia myöten kokivat olevansa nimenomaan juutalaisia. Jerusalemiin järjestäytynyt **alkuseurakunta** kehosi Jeesuksen kuoleman jälkeen auktoriteettiasemaan kristittyjen keskuudessa, ja sen jäsenet korostivat olevansa heprealaisia ja noudattavansa juutalaista traditiota. Kristinuskon kannalta olennai-

nen käännekohta olikin selkeän pesäeron tekeminen juutalaisiin juuriin.

Apostoli **Paavalista** tuli ensimmäisen vuosisadan merkittävin teologi. Hän edusti hellenistis-kristillisyttä, jonka mukaan kuka tahansa saattoi ottaa kasteen ja ryhtyä Jeesuksen seuraajaksi. Juutalaista taustaa ei välttämättä tarvittu. Apostolien kokouksessa Jerusalemissa vuonna 48 Paavali sai luvan tehdä työtään Rooman valtakunnan itiosissa. Lähetysmatkoillaan hän vei uuden uskonnon sen syntysijoilta, maaseudolta ja pikkukaupungeista, tuon ajan kasvukeskuksiin. Paavali perusti seurakuntia ja piti niihin yhteyttä myöhemminkin, ja kirjeidensä myötä hän määritteli monia kristinuskon opillisia kulmakivia.

Levittäminen ja vainot

Yleinen rauhan aika, Pax Romana, helpotti uuden kristillisen uskonnon leviämistä Rooman valtakunnan sisällä, mutta suosittu ajanjakso yritti hyö-

dyntää myös moni muu suuntaus. Rooma oli tuohon aikaan todellinen kulttuurien ja uskontojen sulatus-uuni.

Kristinuskon varhaisen ja voimakkaan leviämisen taustalla on monia sisäisiä tekijöitä. Monoteistinen kristinuskko tarjosi erilaisen vaihtoehdon polyteistisille alkaisuskonnoille. Liike levitti sanomaansa erittäin voimakkaasti ja monet varhaiset johtohenkilöt olivat karismaattisia puhujia. Erittäin suuri merkitys on todennäköisesti ollut myös sillä, että seurakunnat tarjosivat jäsenilleen käytännöllistä apua.

Rooman salissa uskontopolitiikka muuttui **kristittyjen vainot** keisari Neron valtakaudella, jolloin kristittyjä syytettiin Rooman palon (v. 64 jKr.) syyttämisestä. Kun kansalaisilta alettiin järjestelmällisesti vaatia muodollista uhritoimitusta keisarin suojelukselle, kristittyjen ongelmat lisääntyivät koko valtakunnassa. Valtanpitäjien kannalta kyse oli uskollisuuden osoituksesta, monoteistisiin uskovien kristittyjen näkökulmasta se oli epäjumalanpalvontaa. 200-luvulla vainot huipentuivat tavoitteeseen, jonka mukaan koko kristinuskko piti hävitä maan päältä. Valtakunnan yhtenäisyyden takeeksi haikailtiin perinteistä roomalaista uskontoa kreikkalaisilta lainatuine jumalaineen.

Niin kutsuttu **Konstantinolainen kilnne** tapahtui vuonna 313, kun keisarit Konstantinus ja Lincius antoivat määräyksen, jonka mukaan kristityt saivat harjoittaa vapaasti uskontoaan. Vainoista huolimatta kristinuskko oli jatkanut voittokulkuaan, ja hallitsijan kannalta oli järkevää valjastaa kristinuskko valtakuntaa yhtenäistäväksi voimaksi. Konstantinus itse otti kasteen ja kääntyi kristityksi kuolinvoitteellaan.

Kristinuskko perustuu Jeesuksen elämään ja opetukseen.

Kristinuskosta valtionuskonto

Keisari Theodosius määräsi vuonna 380, että kristinuskko on Rooman ainoa sallittu uskonto. Näin luotiin perusta vielä nykypäivänkin vaikuttavalle **valtionkirkkoajattelulle**. Valtio alkoi tukea kirkkoa myös taloudellisesti ja samalla hallitsija sai määräysvaltaa kirkkoon. Toisaalta kirkon yhteiskunnallisen vaikutusvalta lisääntyi: radikaalista uudistusliikkeestä tuli valtavirran uskonto.

Rooman valtakunta heikkeni sen jakaututtua 300-luvun lopussa, ja Länsi-Rooma tuhoutui kansainvaellusten myötä vuonna 476. Rooman valta painoi historiaan, mutta kristinuskko jäi vaikuttamaan; erinäiset germaaniheimot omaksuivat kristinuskon usein päällikkönsä kääntymisen jälkeen. Rooman vallan jälkeen kristinuskon ja Euroopan kehityksen vaiheet ovat kietoutuneet yhteen.

Hiljainen hetki Jerusalemin Pyhän haudan kirkossa.